

B. Benkhard Lilla

MENTÉNYI KLÁRA KÖSZÖNTÉSE¹

A BEMUTATKOZÁS

46 évvel ezelőtt, 1979. november 12-én nyílt az OMF² tervtár ajtaja és bemutaták Mentényi Klárát, mint „A Művészettörténész Reménységet”, neki pedig „a kis segítséget”, aki erre igen szúrós szemmel vizslatta az alacsony, sötét hajú, nagy, kerek szemüveges jövevényt. Nemsokára ismét nyílt az ajtó és most már egyedül jött „A Reménység”, majd kérte Győrt (sic!). Az évtizede ott dolgozó, már amúgy is erősen besérült „kis segítség” erre nemes egyszerűséggel kidobta. A pontosság kedvéért, rámutatott a katalógus szekrényre, emelt hangon felszólítva „majd szépen kikeresed, hogy mégis mit szeretnél!” Hát nem így szoktak indulni az életre szóló barátságok. A hír azonban igaznak bizonyult, Klári valóban nagy reménység, sőt – sok kiváló társa mellett – nemzedékének egyik legjobbjá lett.

Klári Lővei Pállal együtt Tóth Sándor ajánlására már két évvel korábban, 1977-ben az OMF ösztöndíjasa lett,³ elkötelezve magát legalább 5 évre a műemlékvédelem intézménye iránt. Akkor nem gondolta komolyan, hogy végleg itt fog gyökeret verni, s 39 év után is csak azért hagyja el az addigra már sokadszorra átalakult, darabjaira hullott intézmény maradványát, mert ott mind a műemléküggyel, mind elveivel ellentétes, méltatlan helyzetbe akarják kényszeríteni.

Az egyetemi évek alatt még több irányba tapogatózott,⁴ érdeklődésének középpontjába végül a középkori építészet, azon belül a román kori plasztika került, amire elsősorban tanárai, Marosi Ernő, de főként Tóth Sándor hívta fel a figyelmét. A nyári veszprémfajsi tanácsatásokkal megfertőződve szakdolgozatát is e témakörből választotta, melyet később doktori dolgozattá bővített.⁵

Az 1980-as évek elején a Tudományos Osztályra jött fiatal művészettörténészekből – Dávid Ferenc vezetésével – alakult ún. „falkutató csoportról” a közelmúltban több említés történt.⁶ Hamar a mélyvízbe dobva, többedmagával Ő is elsősorban

¹ Jelen publikáció nem szakmai méltatás – arra nem is vállalkozhatom, nem is tisztem –, hanem baráti köszöntés, a lassan fél évszázad alatt „szoros kötelékben” eltöltött idő egy-egy pillanatának felvillantása.

² Országos Műemléki Felügyelőség

³ Erre vonatkozóan ld. „Legyünk teljesen tárgyilagosság” – Interjú Hokkyné Sallay Marianne művészettörténésszel. *Enigma*, 31. 2024. No 121. 54.

⁴ Kondor Béláról írt dolgozata 1981-ben jelent meg nyomtatásban. Mentényi Klára: Kondor Béla Dózsa sorozata. *Művészet*, 22, 1981, 10. 8–11.

⁵ Mentényi Klára: *A székesfehérvári középkori kapuzat*. Szakdolgozat. ELTE BTK Művészettörténet Tanszék, 1979.; Mentényi Klára: *A székesfehérvári Szűz Mária Prépostság román kori faragványai. (A faragványok története a 19. században)*. Témavezető: Tóth Melinda. PhD disszertáció. Budapest, ELTE BTK Művészettörténet Doktori Iskola, 2008. – ld.: *Művészettörténeti Értesítő*, 57. 2008. 411–421.

⁶ Lászlai Judit, Lővei Pál, Mentényi Klára, később Somorjai Sélysette, majd Haris Andrea. Hokkyné

1. Mentényi Klára a nagy kerek szemüvegben, 1985 © Ivicsics Péter felvétele

Dávid Ferenc már a 80-as évek legelején Klárira bízta a kőszegi épületek falkutatását, ami erős bizalmat jelentett, hiszen Sopron mellett ez a város volt az, ahol a 60-as évek óta a városléptékű műemléki felújítások neves építészek, elsősorban Sedlmayer János (OMF) és Sándy Péterné (VÁTI)⁸ közreműködésével folytak. Munkáik nyomán alakult ki a Kőszeg magját jelentő belváros ma ismert arculata. Klári így rögvest a műemlékvédelem sűrűjébe került. Nagy lehetőség, egyben nagy teher volt. Jelentős, s méretükben is tekintélyt parancsoló épületek várták. Az egykori Úri utca emeletes sarokháza, Chernel u. 3.,⁹ a központi helyen, a térre és templomokra néző Rájnis u. 1.,¹⁰ majd a keleti oldalon emelkedő, szintén emeletes Kelcz-Adelfffy u. 13.¹¹ Látva a gazdag emlékanyagot a műemlékfelügyeleti munkákba is hamar

a nyugat-dunántúli városléptékű lakóház feltárások sűrűjébe került.⁷ A kezdeti szárnypróbálgatások során hol mászókérményből rángatták vissza (Mosonmagyaróvár), hol lelkes kopácsolását követően az épület boltvállát kellett aládúcolni (Kőszeg). A tanulóévek (1979–1980) alatt azonban rövidesen egyre biztonságban mozgott a terepen. A hosszabb kiszállásokat követően pedig sokszor a már említett tervtár adott helyszínt azoknak a szakmai beszélgetéseknek, ahol Dávid Feri – mint mindenhol – teljesen egyenrangú partnereként kezelte az ifjú kollégákat, ami különösen Klári habitusával volt összhangban. Nem csoda, hogy társaival együtt elvarázsolódott, s rövidesen egy életre elkötelezte magát a falkutatással és a műemlékügyel.

2024. i. m. 54–55. Ugyanebben az időben érkezett az Építészeti Múzeumhoz Hadik András, majd Simon Magdolna.

⁷ A teljesség igénye nélkül: Mosonmagyaróváron Lukács Zsuzsa vezetése mellett, Győrben Lővei Palival együtt Lukács Zsuzsa és Gergelyffy András keze alatt, Sopronban többedmagával Dávid Ferenc irányítása alatt dolgozott.

⁸ Városépítési Tudományos és Tervező Intézet. Rajtuk kívül további építészek is dolgoztak a városban, így pl. Ágostházy László, Beck Zsuzsa, Gazda Anikó, VÁTI.

⁹ Kutatás 1981. Építész tervező Sándy Péterné, VÁTI.

¹⁰ Kutatás 1982. Építész tervező Sedlmayer János – Oláh M. Zoltán OMF. Az épület feldolgozásáról szóló tanulmánya mesterének, Dávid Ferencnek munkásságára emlékező kötetben jelent meg. Mentényi Klára: Rájnis utca 1. Egy kőszegi lakóház története a 16–17. században. *Soproni Szemle*, 70. 2020. 130–155.

¹¹ Kutatás 1982. Építész tervező Gazda Anikó VÁTI. A fenti munkákból született meg első kőszegi

bekapcsolódott.¹² A hosszú kiszállások alatt igyekezett az egész várost megismerni, ami abban az időben, a nyugati határ mentén nem volt olyan egyszerű. A Kálvária templomhoz például csak kibiztosított gépfegyveres katonai kísérettel jutott el.

„KISPAJTÁSOK” LETTÜNK

1981-ben a lengyelországi tanulmányútra senki nem mert jelentkezni, mi viszont, fiatalok lévén örömmel vágtunk bele. Klárinak a kőszegi kutatásokhoz jól jött a két patinás város – Krakkó és Wrocław – tanulmányozásának lehetősége. Szeptemberben különleges világba csöppentünk, ami teljesen lenyűgözött minket. Hamar kiderült, hogy ebben az évben ránk már senki sem kíváncsi. A krakkói pályaudvaron Bozena, a varsói egyetem velünk egykorú, magyar szakos hallgatója fogadott minket. Gyorsan tisztázódott, hogy mi nem igényeljük a kalauzolását, ő meg erre egyáltalán nem vágyik, így boldogan mehet a szüleihez. Ezzel kezdetét vette a kalandtúra.

Első nap megnéztük Andrej Wajda *Vasember* című filmjét, majd egy Solidaritás kiállítását, s este részt vettünk az épp ott zajló Solidaritás nagygyűlésen, ahol beszereztük az aktuális jelvényeket, melyeket az út végén csomagjaink közé rejtve hoztunk haza. A szocialista Magyarország hivatalos kiküldetésén, hivatali ellátmánnyal finanszírozva mindezeket részt venni! A következő naptól a magunkkal vitt szakirodalommal és némi otthoni elemőzsiával felszerelve házról-házra jártuk először Krakkót, majd Opolét, végül Wrocławot. Senkitől sem zavarva sokáig nézhettük az épületeket, a házak egy-egy részletét, kapualját, lépcsőházát vagy kőkeretes nyílászáróját. Közben mindvégig az átlag lengyel lakosok mindennapjait éltük. Órákig álltunk kenyérre várva az üres boltok előtt, utaztunk vonatfolyosón több száz – a jobb élet reményében bizakodó – összepréselődött ember között. Utunk végére már a hazai élelmiszer tartalékunk is elfogyott, az utolsó napot maradék szalámmal és pár szem kockacukorral húztuk ki. A varázslatos, ám közel sem könnyű két hét alatt kovácsolódtunk össze végleg és váltunk Kispajtásokká. Hogy melyikünk, pontosan hol, mikor találta ki a szót, arra már egyikünk sem emlékszik.

Klári mindeközben nem csak az épületekre figyelt. A falkutatás mellett, azzal szoros összefüggésben a levéltári kutatással is hamar elkezdte magát. Dávid Ferenc az utóbbi fontosságára szintén nagy hangsúlyt fektetett. Így történt, hogy 1981 decemberében négy fiatal művészettörténéssel (László Judittal, Lővei Pállal, Mentényi Klárral, Somorjay Sélysette-tel) pár napra levonult Kőszegre, hogy a városi topográfi-

publikációja. Mentényi Klára: Néhány újabb adat Kőszeg város történeti topográfiájához. *Parókiák – iskolák – plébániák. Vasi Szemle*, 41. 1987. 527–542.

¹² Pl. Rájnis u. 3. számú, magánkézből lévő lakóépület földszinti szobájának felújítása során előkerült festéseket és stukkólenyomatokat feltárta, Ivicsics Péterrel együtt dokumentálta, majd a kivitelezésben is segédkezett. Sok évvel később, tulajdonosváltást követően kerülhetett sor az épület teljes kutatására. B. Benkhard Lilla – Mentényi Klára: A Kőszeg Rájnis utca 3. számú lakóház kutatása. *Etűdök. Tanulmányok Granasztóiné Györffy Katalin tiszteletére*. Szerk. Bardoly István. Budapest, 2004. 109–132.

2. Bariska Istvánnal és Dávid Ferencsel a soproni levéltárban, 2009

© B. Benkhard Lilla felvétele

ák alapját képező levéltári forráskutatás rejtelseibe, az ún. „szomszédolás” módszerébe bevezesse a fiatalságot. Klárinál ebben is termékeny talajra talált, aki ekkor már otthon volt a városban. Bariska István, a kőszegi levéltár történész-levéltáros vezetője volt az a másik személy, aki ez irányú érdeklődését tovább mélyítette. Ő ebben az időben éppen egy nagy munkán dolgozott,¹³ így sokszor – háziköntöst öltve – késő estig bennmaradt a levéltárban, amit Klárinak szintén megengedett (nem a háziköntöst!), sőt ezen alkalmak során türelmesen válaszolt a sűrűn felelt kérdésekre. Klári ezt sosem mulasztja el megemlíteni, azzal együtt, hogy Bariska István biztatta, majd vezette be a határ túloldalán évente megrendezésre kerülő ún. városszalónaki nemzetközi konferenciák előadói körébe. A nyomtatásban megjelent előadások Klári idegen nyelvű publikációs listáját növelhették,¹⁴ egyúttal lehetőséget adott értékes szakmai kapcsolatok bővítésére.

„... MINDIG A HÁZAIDDAL VACAKOLSZ”¹⁵

Kőszegen kívül, mellette számos kisebb-nagyobb léptékű munka várta elsősorban a Nyugat-Dunántúlon, de időnként a Dunától keletre is átlépett.¹⁶ Míg Kőszegen

¹³ *Buda expugnata* 1686. I-II. Szerk. Bariska István, Haraszi György, Varga J. János. Budapest, 1986.

¹⁴ Mentényi, Klára: Ferenc (III.) Nádasdy und Kőszeg. Kirchen, Kapellen und Altäre. Die Familie Nádasdy vom 16. bis ins 20. Jahrhundert. *Tagungband der 29. und 30. Schlaininger Gespräche 2009/2010*. Hrsg. Rudolf Kropf, Karin Sperl. Eisenstadt, 2015. 199–210.

¹⁵ Mondták régen a lányai.

¹⁶ Gyakrabban a 90-es évektől. Például Cabello, Juan – Mentényi Klára: Máriapócs, Szent Bazil-rend

a 80-as évek elején mindig egyedül, ezeken a helyszíneken legtöbbször kutatótársakkal együtt dolgozott,¹⁷ Mórón a 18–19. századi ún. Schindele-háznál¹⁸ valamint a Vas megyei Zanat középkori r. k. templománál Juan Cabelloval,¹⁹ a szintén vasi Szentivánfa és Meszlen középkori r. k. templomain László Csabával.²⁰ Lovasberény barokk-klasszicista Cziráki kastélyának feltárásán kutatótársa Somorjay Selysette volt.²¹ Két nagyléptékű, nagymultú épület hosszú időre ismét Vas megyébe szóllította, Sárváron a Nádasdy-várnál Bartos Györggyel, Körmenden a Batthány-kastélynál Simon Annával és Koppány Andrással együtt tárta fel az épületegyüttes több szakaszát.²²

Közös munkára 1983 tavaszán nyílt először alkalom. Kőszeg, Chernel u. 14. sz.²³ lakóépületnél a fal-kutatás mellett ásásra is szükség volt.²⁴ Hamar kiderült, hogy régész-művészettörténész párosításban jól kiegészítjük egymást. Akkor nem sejtettük, hogy ezzel egy több évtizedes, azóta is tartó, egyre mélyülő közös munkakapcsolat veszi kezdetét, s valljuk be őszintén, számtalan szívet melengető esemény, nem utolsósorban sok-sok „világmegváltó” beszélgetés egy-egy pohár bor és velős pirítós mellett, leginkább a Bécsi-kapuban.

3. Kőszeg, épületleírás közben, 1999

© B. Benkhard Lilla felvétele

kolostora. *Műemlékvédelmi Szemle*, 12, 2002, 2. 76–79.

¹⁷ Csak egy-egy kutatás megemlézésére térek ki.

¹⁸ F. Mentényi Klára - Cabello, Juan: A móri Schindele-ház. *Műemlékvédelem*, 37, 1993. 227–237.

¹⁹ Cabello, Juan - Mentényi Klára: A zanati rk. templom kutatása. *Arrabona*, 44/1. 2006. 187–204.

²⁰ Mentényi Klára: A meszleni római katolikus templom felújítása 1910-ben. *Maradandóság és változás. Művészettörténeti konferencia, Ráckeve, 2000*. Szerk. Bodnár Szilvia et al. Budapest, 2004. 363–379.

²¹ Mentényi Klára - Somorjay Selysette: Mit épített Ybl Miklós Lovasberényben a 19. század közepén? *Életmódja: építész. Konferencia Ybl Miklós születésének 200. évfordulóján*. Budapest, 2014. április 9–10. *Ars Hungarica*, 40. 2014. 560–583.

²² Mentényi Klára: A körmendi Batthány kastély helyszíni kutatásának eddigi eredményei. *A Batthányiak évszázadai. Tudományos konferencia Körmenden, 2005. október 27–29*. Szerk. Nagy Zoltán. Körmend, 2006. 355–368. Koppány András - Mentényi Klára: A körmendi Batthány-kastély. *Castrum*, No 5. 2007. 157–159.

²³ Építész tervező Oláh M. Zoltán OMF.

²⁴ A városi múzeum vezetője, Bakay Kornél és az OMF között kialakult konfliktus miatt Kozák Éva már nem kívánt Kőszegen tovább dolgozni.

4. Bariska István, Ivicsics Péter, Söptei Imre társaságában, szerveződik a topográfia, 1999 © B. Benkhard Lilla felvétele.

Folyamatos együtt munkálkodásunkban²⁵ nagy szerepe volt Ivicsics Péternek, aki területi felügyelőként mindig fontosnak tartotta megyéjében az épületkutatást.²⁶ A műemlékvédelem intézményének széttagolódása során hol külön-külön,²⁷ hol ugyanazon hajóban találtuk magunkat,²⁸ ám sohasem távolodtunk el egymástól, igyekeztünk a folyamatos jelenlétet biztosítani, elsősorban a városért. Addigra ugyanis már „túl sokat” dolgoztunk Kőszegen, ahol az évtizedek alatt közel félszáz épület feltárásában vettünk rész.²⁹

A 90-es évek végére körvonalazódott, hogy a számos megszerzett ismeret birtokában nem csak az egy-egy helyreállításra kerülő épületre kellene fókuszálni, hanem az egész városra kéne kitérni. Így született meg a műemléki topográfia gondolata, amihez jó alapnak bizonyult az a régi „szomszédolások” anyag, mely A/3-as kockás papírlapokon várt jobb sorára. Folytatása, majd kibővítése elsősorban Klárra hárult és hárul ma is.³⁰

²⁵ A hosszú évtizedek alatt időszakosan váltottuk egymást, hol az egyikünk, hol a másikunk volt pár évre távol a munkától, ám a feladatokat mindig átadtuk egymásnak.

²⁶ A három évtized alatt (1982–2012) volt olyan év, amikor Vas megyében tíz kutató (régész, művészettörténész) is azért dolgozott, hogy ne történjen meg egy épület felújítása, helyreállítása, tatarozása sem anélkül, hogy ott ne lenne helyszíni kutatás, ne pusztuljon el nyomtalanul, de legalább dokumentálva legyen.

²⁷ 1993-ban Klári az ÁMRK-ba (Állami Műemlékhelyreállítási és Restaurálási Központ) én az OMvH-ba (Országos Műemlékvédelmi Hivatal) kerültem.

²⁸ A KÖH-be (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal) Klári többszöri átszervezéssel került.

²⁹ Ezen túl a megyében még számos épületnél dolgoztunk együtt (pl. Répcelak, Radó-kastély, Szombat-hely, Reissig-kastély, Szófia u. 20., Meszlen, r. k. templom, Nemesládony, r. k. templom).

³⁰ Kezdetben a korai, 16–18. századi levéltári forrásokkal Bariska István dolgozott. Söptei Imre törté-

5. Kőszeg, vár, É-i palota kutatása, 2009 © B. Benkhard Lilla felvétele

„MINDIG A SÁRGA ÚTON”

Klári mindkét mesterének – Tóth Sándornak és Dávid Ferencnek – hűséges tanítványaként, a kezdetektől ugyanazon az úton halad, ahol az iránymutató sarkkövek: a vizsgálandó épületet, tárgyat, de mindig az egészet nézni a legkörültekintőbben, a legalaposabban megfigyelni, dokumentálni és megőrizni. Így megy egyre mélyebbre, még mélyebbre, akár a helyszínen, akár az írott források feltárásában egyaránt. Ennek során bontakozik ki az a gazdag építéstörténet, ami összes munkáját jellemzi, legyen az egyszerű lakóháznak vagy kiemelkedő épületnek a feldolgozása.³¹

A helyszíni kutatások alapos dokumentálása – amihez keményen ragaszkodik, s nem is engedi át másnak – mára sok füzetet töltött meg. Külsőre „kócosnak” tűnő naplói valójában nagyon is informatívak és pontosak. Legtöbbször jót mulatok magamban, mikor hallom: „ezt még gyorsan leírom, aztán mehetünk tovább”, akkor biztosan van még idő, mert tudom, hogy minden részletet, építőanyagot, habarcsot gondosan egyeztetni fog, s megfigyeléseit készre fogalmazva veti papírra. Nem ismer lehetetlent, ha kell a legmegközelíthetlenebb helyekre is fel- vagy bemászik. Nem „brahiból”, hanem mert szerinte így van lehetősége megismerni az épületet, tárgyat. Hátha ott van az az egyetlen falfelület, ahol még megmaradhatott egy eredeti párkány, vakolat, esetleg festés, ahol mérhető egy fontos fragmentum. Ezért húzódkodott fel gyakor a jákfai rk. templom tornyának felső szintjére, a Fűvészkert párkányára, s

nész-levéltáros, a Levéltár jelenlegi vezetője az újkor alapos kutatója, azóta is „fegyvertársunk”.

³¹ Mentényi Klára: Egy kőszegi lakóház életének történetéből. Schneller utca 1. *Egy emberöltő Kőszeg szabad királyi város levéltárában. Tanulmányok Bariska István 60. születésnapjára.* Szerk. Mayer László, Tilcsik György. Szombathely, 2003. 255–276.

6. Együtt az árokban. Kőszeg, Szent Jakab-templom, ásatás, 2010 © Edőcs Judit felvétele

mászott be Kőszegen a bencés rendház elfalazott részébe, a múzeumi raktárban a de-xionsalgó polcok alá, dokumentálta hanyatt fekvő a vár északi palotájának részleteit. Legutóbb mind a Szent Jakab-, mind a Szent Imre-templom – csak egy-egy kicsiny szellőző ablakkal megnyitott – padlásterébe szuszakolta be magát, remélve, hogy ott fontos építéstörténeti részleteket dokumentálhat. Igaza volt. A sort hosszasan lehetne folytatni. Közben azért nem árt vigyázni rá. Pár évvel ezelőtt – szintén Kőszegen – „fejébe kőműveskalapács állt”, amiről ugyanezen szavakkal kiállított orvosi papírt kapott. Vérbe borulva horrorisztikus képet mutatott.

A számtalan terepi munkához kapcsolódva, azon túl érdeklődése egyre inkább a történeti kutatás felé fordult. A városi levéltár mintegy a második otthonává vált, ahol kifejezetten örömmel és szenvedéllyel „múlatja az időt”. Mivel ma már a 16-17. századi iratok között is nagy biztonsággal igazodik el, egyre-másra nyílnak meg előtte

7. Együtt a csapat Tállyán: B. Benkhard Lilla, Ivicsics Péter és Mentényi Klára, 2015

© Malustyik Mariann felvétele

az egyes épületek történeteikkel együtt. Kevésbé ismert, hogy a kőszegi levéltár az ország egyik leggazdagabb, a 16. század óta megmaradt forrásanyaggal rendelkező intézménye, mely nagyrészt még mindig feldolgozatlan. Sajnos nincs olyan szerencsés helyzetben, mint Sopron, ahol kiváló tudósok hosszú éveken keresztül munkálkodtak annak feltárásán.³²

Nagy dilemma, ha még felszínre hozható számtalan fontos történeti forrás, meddig menjen el a kutató? Maradjon meg a korábban kitűzött célnál, álljon meg vagy lépjen tovább a lehető legteljesebb feltárásig, mely a vártnál nehezebb és tovább fog tartani? Klárit beszippantotta a hallatlan mennyiségű adat feldolgozásának lehetősége és az utóbbit választotta. Ha van mód túljutni az építkezési fázisok megállapításán – vajon melyik tulajdonos, mikor alakította át a házat, s ki volt az, aki később kicserélte a nyílászárókat – akkor ő még tovább akar lépni. A mozaikkockákból lassan összeáll az egyes házak építéstörténetén túl a város története is. Jó példa erre az egykori északi, ún. német külvárosban, ma lakóházként ismert saroképület, mely a komplex kutatást követően Kőszeg iparosságának topográfiai elhelyezkedésére és történetére vonatkozóan egyaránt meghatározó lett.³³ Nem nehéz észrevenni a hasonlóságot Dávid Ferenc soproni munkásságával, melyről oly szemléletesen írt Galavics Géza.³⁴

³² Csatkai Endre, Házi Jenő, Mollay Károly, Thirring Gusztáv.

³³ Az archaikus állapotban megmaradt, már életveszélyessé váló lakóház életét közös helyszíni kutatással és Klári valamint Söptei Imre levéltári forrásfeldolgozásával együtt sikerült életre kelteni. B. Benkhard Lilla – Ivicsics Péter – Mentényi Klára – Simon Zsófia – Söptei Imre: Műhelyből lakóház. A kőszegi Dózsa György utca 1. építés- és tulajdonlás-története a 17. század közepétől napjainkig. *Arrabona*, 61. 2023. 151–188.

³⁴ Galavics Géza: Régi épületek vonzásában–Dávid Ferenc pályaképe. *Soproni Szemle*, 70. 2020. 5–10.

8. Kőszeg, Rendház kutatása, 2016 © B. Benkhard Lilla felvétele

A MÁSIK SZERELEM

Klári a számtalan épületkutatás, valamint a kőszegi topográfia mellett másik, ifjúkori szerelméhez sem lett hűtlen, bár sokszor nehéz eldöntenie, melyik „szívére” hallgasson. A szakdolgozati, majd doktori témáját adó székesfehérvári bazilika sorsának minden mozzanatát végigkísérte az elmúlt évtizedekben.³⁵ Biczó Piroska vezetése mellett, kutatótársaival együtt oroszlánrészt vállalt a feltárásokban, a kőanyag sorsának, kiemelten a 12. századi faragványoknak gondozásában, azok védelmében,³⁶ feldolgozásában,³⁷ a kiállítás létrehozásában és megrendezésében, valamint a katalógus elkészítésében.³⁸

A MÚLT VISSZAKÖSZÖN ÉS JELEN VAN

1982-ben a Kelcz-Adelffy u. 13. számú lakóház falából 15. századi terrakotta elemek, valamint egy gótikus keresztelőmedence töredékei kerültek elő. Rögtön megállapítható volt, hogy azok a tőle kb. 100 méterre álló Szent Jakab templomból származnak, s annak egykori nyugati karzatához tartoztak.³⁹ A nyugati karzat feltárása megvárta Klárit.

³⁵ Biczó Piroska – Mentényi Klára: Nyílt levél a székesfehérvári középkori kőfaragványok ügyében. (Egy európai rangú gyűjtemény kálváriája). *Műemlékvédelem*, 52. 2008. 337–338.

³⁶ Nem egyszer biztonságos helyre szállításában.

³⁷ Mentényi Klára: Gondolatok egy 12. századi székesfehérvári faragványcsoportról. *In medio regni Hungariae. Régészeti, művészettörténeti és történeti kutatások „az ország közepén”*. Szerk. Benkő Elek, Orosz Krisztina. Budapest, 2015. 325–359.

³⁸ VI-X. A Szűz Mária prépostság temploma a 12. században – A második templom. *Solium Regni – Az ország trónusa. A koronázótemplom története és faragványai*. Szerk. Biczó Piroska. Székesfehérvár, 2024. 52–101. Valamint ugyanitt több katalógustétel társszerzőkkel: Havasi Krisztinával, Biczó Piroskával.

³⁹ Mentényi Klára: Kőszeg, Szent Jakab templom. *Lapidarium Hungaricum. Magyarország építészeti*

9. Kőszeg, Szt. Jakab-templom falkutatása, 2022 © Ivicsics Péter felvétele

Őszintén bevallom, az évek során régészként magam is vágyakozva néztem rá. Pontosan 40 év elteltével, 2022-ben indult el a belvárosi templomok (Szent Jakab és Szent Imre) felújítása, s hozzájuk kapcsolódva a teljes körű – régészeti és építéstörténeti – kutatása.⁴⁰ Még épp időben!⁴¹ Sosem volt még lehetőség ilyen széleskörű és mélységű kutatásra, s szerencsés módon a legjobb szakmai légkörben. A feladat hatalmas, a felelősség nagy, melynek minden résztvevő tudatában van.⁴² Klárin múlik, hogy a helyszíni feltárásokon túl forráskutatásai alapján az egyes építkezések, a falak, de a feltárt sírok is beszédessé tudnak-e válni. Összekapcsolható-e a templom építése, szikáran építési periódusa egy-egy végrendeletből, városi jegyzőkönyvből kihámozható megjegyzéssel? Összefűzhető-e a Galileit vádló jezsuita szerzetes, Inkhofér Menyhért alakja a Szent Jakab-templom eddig ismeretlen kriptájában nyugvó személlyel? Számtalan kérdés vár megválaszolásra, melyhez leginkább erő, idő és együtt gondolkodás szükséges. Úgy tűnik mindhárom megvan.

Végtelenül szerencsésnek érzem magam, hogy mindezeknek részese lehettem, s lehetek ma is.

töredékeinek gyűjteménye. Szerk. Horler Miklós. 5. Vas megye I. Szerk. Lővei Pál. Budapest, 2002. 463-487. Uo., Ivicsics Péter: Szerkezeti és formai összefüggések tipológiai katalógusa. 458-519.

⁴⁰ A Szombathelyi Egyházmegye megbízásából a kőszegi templomok munkálatainak projekt vezetője Sarkadi Márton építész. Ásatásvezető régész Pap Ildikó Katalin, munkatárs Simon Zsófia. Mi pedig Klári mellett Ivicsics Péterrel együtt, egymást kiegészítve a „nyugdíjas falkutató brigád”.

⁴¹ Még épp időben, hogy a kulcsfontosságú templom feltárásának eredményei bekerüljenek a készülő műemléki topográfiába.

⁴² A projektnek további számos résztvevője van: antropológus, biológus, geológus, különféle tárgy- valamint falképre Restaurátor és még sokan mások.